

NIET MEER ZWIJGEN

Thema's: Deportatie, Japans krijgsgevangenenkamp, Nederlands-Indië, Verdwenen familie

Locatie: Loenen, Nederland

Door: Hilde Tuinstra en Tijmen Dokter

Dit verhaal is van meneer Banse, die vertelde over zijn vader – ook meneer Banse. Het is een verhaal over zwijgen, omdat dingen simpelweg te erg zijn om in woorden te herhalen. En een verhaal over de poging dat zwijgen te doorbreken, zodat ook verhalen die te erg zijn in de toekomst zullen worden verteld. Meneer Banse wordt herdacht op *Nationaal Ereveld Loenen**.

PERSONAGES   ACTEUR 1
                              ACTEUR 2

ACTEUR 1 en 2 vertellen samen het verhaal van meneer Banse en zijn vader

ACTEUR 1   Ik heb gepraat met meneer Banse
                              Hij vertelde over zijn vader, dat was Carel Anton Banse
                              Toen Carel Anton Banse vijf jaar oud was ging zijn vader dood,
                              en toen hij zeven jaar oud was ging ook zijn moeder dood
                              Allebei overleden ze door ziekte
                              Tijdens de Tweede Wereldoorlog moesten zijn twee broers op
                              transport
                              naar Japan en zij overleefden dit allebei niet
                              En in 1951 overleed zijn zus aan de gevolgen van de ontberingen
                              tijdens de oorlog
                              Carel Anton Banse was toen eenentwintig, en had bijna al zijn
                              familie verloren

ACTEUR 2   Omdat hij zoveel verloren had,
                              durfde hij zich niet meer aan dingen te hechten
                              Een paar jaar later ontmoette hij zijn vrouw
                              Zij had ook veel meegemaakt in de oorlog
                              Zij zat samen met haar broertjes en haar moeder
                              in een Japans interneringskamp
                              Haar vader is omgekomen door dwangarbeid

ACTEUR 1   Ze praatten nooit met hun kinderen over de oorlog
                              Carel Anton Banse praatte er alleen over met zijn oude

strijdmakers
Verder kregen de kinderen van Carel Anton Banse bijna nooit
een compliment en hij sloeg zelden een arm om ze heen
De meneer Banse waar ik mee heb gepraat,
was dus de zoon van Carel Anton Banse
Hij werkte in Parijs toen zijn vader ziek werd
Carel Anton Banse liet normaal gesproken niet zien dat hij ziek was,
omdat hij nooit op bed lag
De zoon Banse ging regelmatig vanuit Parijs naar zijn vader in
Amsterdam
Bij het laatste bezoek lag vader Banse wel in bed
Carel Junior ging naast het bed zitten
en hij sloeg een arm om zijn vader heen
Hij vertelde zijn vader dat hij het allemaal snapte

Overgang. ACTEUR 2 verandert in Carel Anton Banse. ACTEUR 1 luistert

ACTEUR 2

Mijn vader zweeg
Om over verdriet te praten
Hij zweeg
Pijnlijke herinneringen
En verhalen van ervaringen
Hij zweeg
Hij zweeg over zijn vader en moeder, zijn broers en zus
En die zwegen op hun beurt.
Mijn vader verzweeg de oorlog,
omdat het voorbij moest zijn,
maar ik denk dat het nog niet voorbij was voor hem
Als we stil zijn, zal het makkelijker zijn,
want dan hoeven we het er niet over te hebben
Maar als we stil zijn kunnen we het er ook niet over hebben
Dus zwijg ik niet
Wat als je niet kán praten?
Als dat te moeilijk is
Omdat er dan te veel terug komt, omdat het zo dichtbij kwam,
omdat je overal kogels ziet, bloed, bommen,
je nog steeds geschreeuw hoort van de burens
of omdat je overbuurmeisje nog steeds niet thuis is
Hoe moet je praten als je niet eens kan beginnen met beschrijven
Niet eens een eerste woord kan vinden dat lading dekt
In Indonesië praat je dan niet, leerde ik
Want zo kan je anderen de pijn besparen
die je zelf zo graag had willen missen
Dus mijn vader zweeg
Hoe moeilijk is het nou om af en toe te zeggen: goed gedaan
Of: ik hou van jou
Maar ook: hoe moeilijk is het om te erkennen
van iets of iemand te houden,
als je geleerd hebt dat alles waar je van houdt wordt weggenomen?

Misschien is niet zeggen “ik hou van jou”
dan wel liefdevoller dan het wel zeggen.
Misschien
Dat mijn vader nooit iets zei over de oorlog,
betekent niet dat we zijn pijn en verdriet niet voelden
Het mocht nooit over de oorlog gaan,
dus de oorlog was als een hele grote olifant die midden in de kamer
stond
Die we allemaal zagen, continu,
en die door het zwijgen van mijn vader maar bleef staan
Door het zwijgen van mijn vader dachten we allemaal continu aan
hoe het voor hem geweest moest zijn
Want op welk moment wordt iets te moeilijk om over te praten?
In mijn hoofd bedacht ik verhalen
Met soldaten en geweren en oorlogshelden
Zo vertelde mijn vader aan de lopende band, door niks te zeggen
Als hij wel gepraat had,
was ik er waarschijnlijk een stuk minder mee bezig geweest
Maar hij zei niets
Hij zweeg om zichzelf staande te houden

ACTEUR 1 Meneer Banse zei:
“Ik ben niet boos op mijn vader, ik heb respect”
Dat vond ik heel mooi

ACTEUR 2 Hé pa
Ik snap dat je zweeg
Maar zwijgen vergiftigt je van binnen
Van niks zeggen wordt het alleen maar erger
Maar dat wist je vast al
Laten we niet meer zwijgen oké?
Proberen?
Ik wil zo graag naar je luisteren
Ik wil weten wat ‘thuis’ voor jou is,
want altijd als je over Indonesië vertelde sprak je Maleis,
zodat wij het niet konden verstaan
Dankzij jou weet ik dat verdriet niet over woorden gaat
Weet je wat ook niet over woorden gaat?
Vieren
Vier je met me mee?
En zal jij dan in het Maleis vieren, dan zal ik in het Nederlands
vieren
En wil jij mij dan uitleggen wat vrijheid in het Maleis is?

In 2020 ging de podcast ‘Fluisterveld’ in première (regie: Hilde Tuinstra en Tijmen Dokter – in samenwerking met: Nationaal Ereveld Loenen). Dit is één van de alternatieve vormen waarmee Theater Na de Dam tijdens de eerste Covid19-lockdown van 2020 toch doorgang kon vinden. De hele podcast is te beluisteren via <https://theaternadedam.nl/voorstelling/fluisterveld/>.

* **Nationaal Ereveld Loenen:** Nationaal Ereveld Loenen is de laatste rustplaats van bijna vierduizend Nederlandse oorlogsslachtoffers: militairen en burgers. Zij verloren hun leven tijdens de Tweede Wereldoorlog of tijdens gewelddadige conflicten daarna – zoals in voormalig Nederlands-Indië of tijdens internationale (vredes)missies. De graven op het ereveld liggen bijna onopvallend verspreid over een bosgebied. Hier zijn geen rechte rijen met kruisen, maar graven, ingericht met liggende stenen. Hier liggen de graven van mannen, vrouwen en kinderen: verzetsstrijders, dwangarbeiders, Engelandvaarders, vervolgingslachtoffers, maar ook slachtoffers van de Japanse interneringskampen in Indonesië en militairen die sneuvelden tijdens (vredes)missies in Korea, Libanon, voormalig Joegoslavië, Afghanistan en Mali. Van hen is tachtig procent burger. In de kapel centraal op het ereveld worden honderddertigduizend mensen herdacht die geen aanwijsbaar graf hebben. Bron en meer informatie over Nationaal Ereveld Loenen (onderdeel van de Oorlogsgravenstichting): <https://www.oorlogsgravenstichting.nl/nationaal-ereveld-loenen>
